

УДК 378.015.31:17.022.1:004

DOI <https://doi.org/10.52726/as.pedagogy/2021.3.1.5>

Л. С. ГЕРАСИМЮК

*старший викладач кафедри документознавства та інформаційної діяльності,
Приватний вищий навчальний заклад «Академія рекреаційних технологій і права»,
м. Луцьк, Україна
Електронна пошта: lesya.ukr04@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-2419-4412>*

Л. М. ТАРАСИЮК

*старший викладач кафедри документознавства та інформаційної діяльності,
Приватний вищий навчальний заклад «Академія рекреаційних технологій і права»,
м. Луцьк, Україна
Електронна пошта: ludamt@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0001-6034-0603>*

ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

У статті розкривається специфіка формування моральних цінностей студентів закладів вищої освіти (ЗВО) засобами інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ). Визначено, що моральні цінності є основою та критерієм для формування моральної оцінки, виявляються у поведінці людини, міжособистісних взаєминах і можуть застосовуватися для оцінки будь-яких аспектів людської діяльності.

Встановлено, що термін ІКТ означає інформаційні технології на базі персональних комп'ютерів, комп'ютерних мереж і засобів зв'язку, призначені для збирання, систематизації, зберігання, опрацювання, передавання та подання різноманітної інформації.

Встановлено, що сучасні ІКТ, підвищуючи якість моральної освіти та формування морального світогляду, дозволяють студентам успішно здійснити адаптацію до соціальних змін та оточення. Це дає можливість молоді одержувати необхідну інформацію для особистісного зростання.

Для розв'язання проблеми формування моральних цінностей студентів ЗВО необхідно створити відповідні педагогічні умови, зокрема: готовність викладачів ЗВО до здійснення формування моральних цінностей студентів засобами ІКТ в освітньому процесі; розробку і застосування інноваційних методик, використання програмного забезпечення, спрямованого на формування у студентів моральних цінностей у процесі вивчення навчальних дисциплін; запровадження тренінгових програм, спрямованих на формування моральної та інформаційної компетентностей, та ін.

Визначено, що активне й ефективно використання в освітньому процесі ІКТ забезпечує можливості для створення нових виховних методик і програм, які відповідають вимогам сучасного суспільства та процесу трансформування традиційної системи освіти на якісно новий рівень.

Встановлено, що важлива умова успішної інтеграції ІКТ в освітній процес – професійна підготовка викладачів і фахівців, котрі повинні володіти необхідною інформаційною грамотністю і розумінням використання ІКТ.

Ключові слова: моральні цінності, інформаційно-комунікаційні технології, заклад вищої освіти, професійна підготовка, педагогічна умова.

Поставлення проблеми. ЗВО відіграють важливу роль у формуванні моральних цінностей студентів. Зміна моральних пріоритетів і переосмислення нових напрямів у вихованні вільної особистості зумовлюють оновлення змісту освітнього процесу ЗВО на основі впровадження новітніх досягнень науки.

За умов реформування освітнього процесу особливо актуальним стає формування мораль-

них цінностей студентів ЗВО засобами ІКТ. Вважаємо, що завдяки сучасним засобам ІКТ стає можливим формування таких інформаційних потоків, які є впливовими на особистість і, зокрема, на студентську молодь.

Студентський вік є оптимальним для розвитку ціннісно-сміслових структур свідомості особистості та характеризується як завершальний етап підготовки до вступу у самостійну

професійну діяльність. Водночас поза увагою науковців залишається організаційно-методичний потенціал освітнього процесу ЗВО як провідного чинника формування моральних цінностей студентів.

Аналіз попередніх досліджень. Проблеми підготовки студентів засобами ІКТ висвітлено у працях таких науковців, як Р. Гуревич, Г. Гордійчук, М. Кадемія, М. Козяр, Л. Коношевський, О. Коношевський [Гуревич та ін. 2011], О. Муковіз [Муковіз 2010], О. Шестопал [Гуревич та ін. 2011] та ін.

У процесі наукового пошуку виявлено, що проблема формування моральних цінностей студентів ЗВО засобами ІКТ є недостатньо розробленою. Лише незначна частина праць [Постильна 2015] присвячена вивченню окремих аспектів формування моральних цінностей із використанням нового напрямку інформатизації освіти.

Мета статті – дослідити особливості формування моральних цінностей студентів ЗВО засобами ІКТ.

Виклад основного матеріалу. Дослідження проблеми формування моральних цінностей студентів ЗВО потребує уточнення сутності поняття «моральні цінності». Аналіз наукових праць філософів, психологів, педагогів свідчить про відсутність загальноприйнятого визначення цього поняття.

Існують численні філософські визначення поняття «цінність». Їх основна суть полягає у тому, що цінність – це предмет певного інтересу, бажання, потягу або об'єкт, значущий для людини чи групи осіб. Це поняття вказує на людське, соціальне і культурне значення певних об'єктів і явищ [Новейший философский словарь 1998 : 598].

Як стверджує М. Федорова: «Моральні цінності є складовою частиною духовних цінностей. Вони ґрунтуються на ідеї служіння людям і забезпечують стабільність і прогресивний розвиток людського суспільства, виявляються у людській поведінці, міжособистісних взаєминах і можуть застосовуватись для оцінки будь-яких аспектів людської діяльності» [Федорова 2014 : 249].

Реформування сучасної вищої освіти неможливе без удосконалення педагогічних умов і методів, що забезпечують успішність процесу формування моральних цінностей студентів

ЗВО. За умов інформаційного суспільства актуальним є впровадження ІКТ в освітній процес.

Доцільно з'ясувати сутність поняття «ІКТ». У «Великому тлумачному словнику сучасної української мови» зазначено, що «інформаційна технологія – цілеспрямована організована сукупність інформаційних процесів із використанням засобів обчислювальної техніки, які забезпечують високу швидкість обробки даних, швидкий пошук інформації, доступ до джерел інформації незалежно від місця їх розташування» [Великий тлумачний словник 2014 : 403].

У контексті освіти І. Соколова визначає інформаційні технології навчання майбутніх фахівців як «систему загальнодидактичних, психологічних, технологічних процедур взаємодії суб'єктів навчально-виховного процесу у вищій школі з урахуванням технічних і людських ресурсів, що спрямовані на формування інформаційної компетенції майбутніх фахівців» [Соколова 2004 : 213].

Термін «ІКТ» іноді вживають як синонім до терміна «інформаційні технології», хоча перший є більш загальним. Інформаційні технології на базі персональних комп'ютерів (обчислювачів), комп'ютерних мереж і засобів зв'язку утворюють ІКТ [Буйницька 2012].

Погоджуємося з думкою В. Лавренчук і В. Бойчук, що використання можливостей ІКТ, а також їх різноманітних поєднань створює прорив у методології, організації та практичній реалізації освітнього процесу під час вивчення різних дисциплін на усіх рівнях системи освіти. За словами науковців, студенти із пасивних спостерігачів перетворюються на учасників освітнього процесу, розкриваючи свої творчі й індивідуальні якості та навички самовираження [Лавренчук 2019 : 41].

На нашу думку, моральне виховання студентів ЗВО має бути тісно пов'язане з актуальними процесами розвитку суспільства. Формування високomorальної, ціннісно зорієнтованої особистості майбутнього фахівця є соціально необхідним. Із цією метою у педагогічній теорії та практиці відбувається розробка й апробація педагогічних умов формування моральних цінностей студентів ЗВО, виявляються особливості та специфіка організації означеного процесу у ЗВО з метою використання досвіду, апробованих моделей, умов, технологій морального виховання.

У контексті нашого дослідження важливо визначити педагогічні умови, що сприяють формуванню моральних цінностей студентів ЗВО із використанням засобів ІКТ. Педагогічні умови є системою певних форм, методів, матеріальних умов, реальних ситуацій, які об'єктивно склалися чи суб'єктивно створені, необхідні для досягнення конкретної педагогічної мети [Пєхова 2003]. Окрім того, як зауважує Т. Захарчук, педагогічні умови виступають формою педагогічної діяльності, метою якої є підготовка висококваліфікованого спеціаліста [Захарчук 2012].

В. Короленко визначає такі педагогічні умови формування моральних цінностей:

- структурування виховного матеріалу за змістовими лініями й активізація пізнавальної діяльності;
- розроблення й упровадження змістового й організаційного забезпечення процесу формування моральних цінностей для набуття умінь соціальної взаємодії, конструктивного діалогу;
- дотримання загальноприйнятих моральних норм;
- залучення до різноманітної соціальної діяльності [Короленко 2013 : 20].

На нашу думку, важливими педагогічними умовами формування моральних цінностей студентів ЗВО є:

- готовність викладачів до формування моральних цінностей засобами ІКТ у процесі навчання студентів;
- розробка та застосування інноваційних методик, використання програмного забезпечення, спрямованого на формування у студентів моральних цінностей у процесі вивчення навчальних дисциплін;
- запровадження тренінгових програм, спрямованих на формування моральної та інформаційної компетентностей, та ін.

Використання ІКТ у процесі формування моральних цінностей студентів вимагає оновлення положень теорії виховання, розробки та використання сучасних виховних методик, а отже, переосмислення досвіду використання ІКТ, аналізу й оцінки можливостей їхньої реалізації в освітньому процесі [Кулакова 2016 : 177]. А. Кобися однією з основних проблем запровадження інноваційних форм навчання вважає

вибір оптимального співвідношення найкращих традицій чинної освітньої системи, сучасних педагогічних інновацій та інструментарію ІКТ [Кобися : 16].

Варто відзначити, що сьогодні активно впроваджуються дистанційні форми освіти, основу освітнього процесу за такої форми становить цілеспрямована самостійна робота студента, котрий має можливість навчатися у вільному режимі та за індивідуальним графіком. Як підкреслює О. Постильна, до структури курсів-модулів, які обирає студент, обов'язково потрібно включати спеціальний матеріал, що впливає на світогляд і формує моральні цінності студента [Постильна 2015].

Однією з вимог до підготовки сучасного студента є наявність знань про сучасні ІКТ, засоби комунікації, через які можна комунікувати дистанційно. На думку С. Шарова й О. Постильної, завдяки цьому студенти зможуть використовувати ІКТ у процесі формування моральних цінностей саме як засіб самовдосконалення [Шаров, Постильна 2017 : 203].

Слід наголосити на тому, що важливою умовою успішної інтеграції ІКТ в освітній процес є якісна професійна підготовка викладачів і фахівців, котрі здійснюють експлуатацію систем і засобів нової інтегрованої технології навчання. На наше переконання, нині кожен учасник навчання повинен володіти необхідною інформаційною грамотністю і розумінням у використанні технологій.

Висновки. Упровадження ІКТ створює передумови для поглиблення змісту освіти, сприяє формуванню моральних цінностей, стимулює пізнавальну активність, а також сприяє підготовці майбутніх фахівців, здатних працювати за умов інформаційного суспільства та використовувати здобуті знання.

Застосування ІКТ у процесі формування моральних цінностей студентів вимагає розробки та використання новітніх виховних методик і програмного забезпечення. Освітній процес необхідно наповнити відповідною інформацією, надати певні знання, які уможливили би досягнення за допомогою ІКТ певної мети – виховання моральної людини, здатної виявляти повагу до інших, визнавати їх незалежну сутність та автономність.

ЛІТЕРАТУРА

1. Буйницька О. П. Інформаційні технології та технічні засоби навчання : навчальний посібник. Київ : Центр навчальної літератури, 2012. 240 с.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад, і гол. ред. В. Т. Бусел. Київ ; Ірпінь : Перун, 2004. 1440 с.
3. Гуревич Р. С. Кадемія М. Ю., Гуревич Р. С., Козяр М. М. Інформаційно-комунікаційні технології в професійній освіті / за ред. Гуревича Р. С., 2012. 506 с.
4. Захарчук Т. В. Система педагогічних умов застосування медіаосвітніх технологій у професійній підготовці майбутніх учителів. *Вісник СевНТУ*. Вип. 127. Серія : Педагогіка. 2012. С. 115–119.
5. Кобися А. П. Використання комп'ютерно-орієнтованих технологій для організації самостійної роботи студентів. *Актуальні проблеми використання інформаційних технологій в освітньому процесі коледжів і технікумів. Збірник матеріалів IV регіональної науково-практичної конференції*. Вінниця : ВТЕК КНТЕУ. С. 16–18.
6. Короленко В. Л. Формування моральних цінностей підлітків у процесі взаємодії сім'ї і школи : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07 ; М-во освіти і науки України, Уман. держ. пед. ун-т ім. Павла Тичини. Умань, 2013. 20 с.
7. Кулакова Л. М. Вплив сучасного інформаційно-комунікаційного простору на формування позитивних моральних якостей особистості молодшого школяра. *Іноватика у вихованні*. 2016. Вип. 4. С. 175–183.
8. Лавренчук В. Л., Бойчук В. М. Позитивні й негативні сторони застосування інформаційно-комунікаційних технологій у навчально-виховному процесі. *Актуальні проблеми сучасної науки та наукових досліджень*. Вип. 11 (14). 2019. С. 40–42.
9. Муковіз О. П. Формування вмінь самостійної пізнавальної діяльності у студентів педагогічних ВНЗ засобами інформаційних технологій : монографія. Умань : ПП Жовтий О. О., 2010. 180 с.
10. Новейший философский словарь / сост. А.А. Грицанов. Минск : Изд. В. М. Скакун, 1998. 896 с.
11. Гуревич Р. С., Гордійчук Г. Б., Коношевський Л. Л., Коношевський О. Л., Шестопад О. В. Освітнє середовище для підготовки майбутніх педагогів засобами ІКТ : монографія / за ред. Р.С. Гуревича. Вінниця : ФОП Рогальська І. О., 2011. 348 с.
12. Пехова О. М. Підготовка майбутнього вчителя до впровадження педагогічних технологій : навчальний посібник. Київ : В-во А.С.К., 2003. 240 с.
13. Постильна О. Педагогічні умови формування моральних цінностей у студентів педагогічних ВНЗ засобами інформаційно-комунікаційних технологій. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету*. Серія : Педагогіка. 2015. № 1. С. 359–364.
14. Соколова І. В. Інформаційна компетентність вчителя іноземної мови: структура, зміст, критерії, умови формування. *Педагогічний процес: теорія і практика*. 2004. Вип. 2. С. 209–225.
15. Федорова М. А. Характеристика поняття «моральні цінності особистості». *Освітологічний дискурс*. 2014. № 4. С. 247–257.
16. Шаров С. Постильна О. Інформатизація освіти і виховання як вектор розвитку сучасного суспільства. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету*. Серія : Педагогіка. 2017. № 1. С. 199–204.

REFERENCES

1. Buinytska, P. (2012). Informatsiini tekhnolohii ta tekhnichni zasoby navchannia. Navch. posib. Kyiv: Tsentr uchbovoi literatury. 240 s.
2. Velykyi tлумachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy (2004) / uklad, i hol. red. V. T. Busel. Kyiv ; Irpin : Perun. 1440 s.
3. Hurevych, R. S. (2012). Kademiia M. Iu., Hurevych R. S., Koziar M. M. Informatsiino-komunikatsiini tekhnolohii v profesiinii osviti : za red. chlen-kor. NAPN Ukrainy Hurevycha R.S. 506 s.
4. Zakharchuk, T. V. (2012). Systema pedahohichnykh umov zastosuvannia mediaosvitnikh tekhnolohii u profesiinii pidhotovtsi maibutnykh uchyteliv. Visnyk SevNTU. Vyp. 127/2012. Serii : Pedahohika. S. 115–119.
5. Kobysia, A. P. Vykorystannia kompiuterno-oriientovanykh tekhnolohii dlia orhanizatsii samostiinoi roboty studentiv. Aktualni problemy vykorystannia informatsiinykh tekhnolohii v osvitnomu protsesi koledzhiv i tekhnikumiv. Zbirnyk materialiv IV rehionalnoi naukovo-praktychnoi konferentsii. Vinnytsia : VTEK KNTEU. S. 16–18.
6. Korolenko, V. L. (2013). Formuvannia moralnykh tsinnosti pidlitkiv u protsesi vzaiemodii simi i shkoly. avtoref. dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.07; M-vo osvity i nauky Ukrainy, Uman. derzh. ped. un-t im. Pavla Tychny. Uman. 20 s.
7. Kulakova, L. M. (2016). Vplyv suchasnoho informatsiino-komunikatsiinoho prostoru na formuvannia pozytyvnykh moralnykh yakosti osobystosti molodshoho shkoliara. Innovatyka u vykhovanni. Vyp. 4. S. 175–183.
8. Lavrenchuk, V. L., Boichuk V. M. (2019). Pozytyvni y nehatyvni storony zastosuvannia informatsiino-komunikatsiinykh tekhnolohii u navchalno-vykhovnomu protsesi. Aktualni problemy suchasnoi nauky ta naukovykh doslidzhen. Vyp. 11 (14). S. 40–42.
9. Mukoviz, O. P. (2010). Formuvannia vmin samostiinoi piznavalnoi diialnosti u studentiv pedahohichnykh VNZ zasobamy informatsiinykh tekhnolohii : monohrafiia. Uman : PP Zhovtyi O. O. 180 s.

10. Noveishyi fylosofskyi slovar (1998) ; sost. A. A. Hrytsanov. Minsk : Yzd. V. M. Skakun. 896 s.
11. Hurevych, R. S. (2011). Hordiichuk H. B., Konoshevskiy L. L., Konoshevskiy O. L., Shestopal O. V. Osvitnie seredovyshe dlia pidhotovky maibutnykh pedahohiv zasobamy IKT : monohrafiia ; za red. prof. R. S. Hurevycha. Vinnytsia : FOP Rohalska I. O. 348 s.
12. Piekhova, O. M. (2003). Pidhotovka maibutnoho vchytelia do vprovadzhennia pedahohichnykh tekhnolohii : navch. posib. Kyiv : V-vo A.S.K. 240 s.
13. Postylina, O. (2015). Pedahohichni umovy formuvannia moralnykh tsinnosti u studentiv pedahohichnykh VNZ zasobamy informatsiino-komunikatsiinykh tekhnolohii. Naukovyi visnyk Melitopolskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu. Serii : Pedahohika. № 1. S. 359–364.
14. Sokolova, I. V. (2004). Informatsiina kompetentnist vchytelia inozemnoi movy: struktura, zmist, kryterii, umovy formuvannia. Pedahohichni protses : teoriia i praktyka. Vypusk 2. S. 209–225.
15. Fedorova, M. A. (2014). Kharakterystyka poniattia «moralni tsinnosti osobystosti». Osvitlohichni dyskurs. № 4. S. 247–257.
16. Sharov, S., Postylina O. (2017). Informatyzatsiia osvity i vykhovannia yak vektor rozvytku suchasnoho suspilstva. Naukovyi visnyk Melitopolskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu. Serii : Pedahohika. № 1. S. 199–204.
-

L. S. GERASIMYUK

*Senior Lecturer at the Department of Documentation and Information Activity,
Higher Educational Institution “Academy of Recreational Technologies and Law”,
Lutsk, Ukraine
E-mail: lesya.ukr04@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-2419-4412>*

L. M. TARASYUK

*Senior Lecturer at the Department of Documentation and Information Activity,
Higher Educational Institution “Academy of Recreational Technologies and Law”,
Lutsk, Ukraine
E-mail: ludamt@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0001-6034-0603>*

THE USE OF MODERN ICT IN PUBLIC GOVERNANCE: PROBLEMS AND PROSPECTS

The article reveals the specifics of the formation of moral values of freelance students by means of information and communication technologies (ICT). It is determined that moral values are the basis and criterion for the formation of moral evaluation, are manifested in human behavior, interpersonal relationships, and can be used in the evaluation of any aspect of human activity.

It is established that the term ICT means information technology based on personal computers, computer networks and communications, designed to collect, organize, store, process, transmit and present a variety of information.

It is established that modern ICT, improving the quality of moral education and the formation of moral worldview, allow students to successfully adapt to social change and the environment. This enables young people to receive the information they need for personal growth.

It is established that in order to solve the problem of formation of moral values of students of institution of higher education it is necessary to create appropriate pedagogical conditions, in particular: readiness of teachers of institution of higher education to carry out formation of moral values of students by means of ICT in educational process; development and application of innovative methods, the use of software aimed at the formation of students' moral values in the study of academic disciplines; introduction of training programs aimed at the formation of moral and informational competencies, etc.

It is determined that the active and effective use of ICT in the educational process provides opportunities for the creation of new educational methods and programs that meet the requirements of modern society and the process of transforming the traditional education system to a qualitatively new level.

It is established that an important condition for the successful integration of ICT in the educational process is the professional training of teachers and specialists who must have the necessary information literacy and understanding in the use of ICT.

Key words: moral values, information and communication technologies, institution of higher education, professional training, pedagogical condition.